

Bediüzzaman'ın Medresetü'z-Zehrâ Projesine Yüklelediği Sulh-u Umumi Misyonu

Veli SIRIM

[Yrd. Doç. Dr. Muş Alparslan Üniversitesi, Öğretim Üyesi]

Sulh kelimesi lügatte; “İyi olmak, düzelmek, faydalı ve uygun olmak, iki tarafın birbiriyle anlaşması, aralarının düzelmesi” gibi anlamlara gelmektedir ve fesâdın, nizânın ve muhâsamatın (karşılıklı düşmanlığın) zıddı olarak kullanılır.

Musâlaha ise sulh kelimesinden türetilmiş olup, “ tarafların karşılıklı olarak birbirlerine karşı sulh ve sükûn içinde yaşamaları, selâmet ve emniyette olmaları, aralarındaki her türlü kötü niyetin, fitne ve fesadın izalesi” anlamlarını taşır.

Ö. Nasuhi Bilmen, bu iki kavramla ilgili şu açıklamayı yapar;

“Sulh: Barışmak, iki muharip (harbeden) tarafın harbe nihâyet verip, bir muâhede yapması demektir. Esasen bir fesadın (bozgunculuğun) zeval bulması ve şartların düzelmesine “salâh” denmiştir. Mukâteleye (vuruşmaya) nihâyet vererek, nizâ ve fesadı bertaraf edeceği cihetle, muhâsemeyi (karşılıklı düşmanlığı) terke ‘sulh ve musâlaha’ denmiştir.”

Bu kavramlar ferdi münâsebetlerde olduğu gibi, hükmi şahsiyete sahip olan devletler veya devlet statüsündeki kuruluşlar arasındaki münâsebetlerde de söz konusudur. Aynı zamanda, taraflar arasındaki ortaya çıkmış düşmanlıkları ve anlaşmazlıkları kaldıran, anlaşmazlıkların çözümlenmesi ve neticeye bağlanmasında müşterek rızalarının birleşmesine imkan sağlayan bir akid çeşididir. Örneğin, Osmanlı metinlerinde sulh, genellikle hükümetler arasında yapılan bir tür barışı temsil etmektedir.

Devletlerarası münâsebetlerde normal durumun sulh hali olduğunu ve savaşî bizatihî çirkin ve ancak zarûretler gereği başvurulmuş geçici bir durum ka-

*Bediüzzaman
barış ve
musalahayı sadece
Kur'ân'ın bir
emri, İslâmiyet'in
teşvik ettiği bir
netice olarak
değil, aynı
zamanda hak,
hakikat, maslahat
ve insaniyetin
gerekirdiği bir
husus olarak
görür. "Hakikat
ve maslahat
sullhtur" diyerek
bu görüşünü bir
prensip olarak dile
getirir.*

bul eden İslâm, hasmâne münâsebetlerde ilişkilerin normale dönmesi için gerek harb öncesi, gerekse harb esnasında sulh yollarının aralanması konusunda çok titizlik gösterir. Harbe başvurmadan önce veya savaş hali baş gösterdiğinde, eğer neticeye ulaşılacaksa muhakkak sulh yolları denenmelidir.

Bediüzzaman'a Göre Sulh Kavramı

Bediüzzaman barış ve musalahayı sadece Kur'ân'ın bir emri, İslâmiyet'in teşvik ettiği bir netice olarak değil, aynı zamanda hak, hakikat, maslahat ve insaniyetin gerekirdiği bir husus olarak görür. "Hakikat ve maslahat sulhtur" diyerek bu görüşünü bir prensip olarak dile getirir.

Bediüzzaman en geniş dairede, tüm insaniyetin "selâmet, adalet ve sulh-u umumîsini mahveden" büyük bir tehlikeden, "dehşetli vahşiyane" bir "kanun-u esası"den, yani temel bir kanundan ve anayasadan bahseder. "Şimdi bizim bu biçare memleketimize girmek istiyor" ifadeleriyle bir ikazda bulunduğu bu tehlikeyi şöyle dile getirir:

"Bir taifeden, bir cereyandan, bir aşiretten bir ferdin hatâsıyla o taifenin, o cereyanın, o aşiretin bütün fertleri mahkûm ve düşman ve mes'ul tevehhüm ediliyor. Bir hatâ, binler hatâ hükmüne geçiriliyor. İttifak ve ittihadın temel taşı olan kardeşlik ve vatandaşlık, muhabbet ve uhuvveti zîr ü zeber ediyor."

Bediüzzaman'a göre beşerin vahşet ve bedevilik zamanlarında cari olan kanun-u esası, ne yazık ki, 20. yüzyılda iki Dünya Harbinin patlak vermesine sebep olmuş, maddî ve manevî çok büyük tahribata sebep olmuştur. Ancak Bediüzzaman bu büyük hatanın çözümü, tahribatın tamiri yönünde yine Kur'an'a müracaat eder ve tüm insanlığı bu karanlık çukurdan ve esfel-i safilinden çıkaracak temel prensibi şöyle çıkarır:

"...O gaddar, engizisyonâne ve bedeviyâne ve vahşiyâne bu mezkûr kanun-u esasıye karşı ayn-ı adalet olan bu semavî ve kudsî

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

nass-ı kat'isiyle, Kur'ân'ın bir kanun-u esası muhabbet ve uhuvvet-i hakikiyeyi temin eden ve bu millet-i İslâmiyeyi ve memleketi büyük tehlikeden kurtaran bu kanun-u esası ki, "Birisinin hatâsıyla başkası mesul olamaz." Kardeşi de olsa, aşireti ve taifesi de olsa, partisi de olsa, o cinayete şerik sayılmaz. Olsa olsa, o cinayete bir nevi tarafgirlikle yalnız mânevî günahkâr olup âhirette mesul olur; dünyada değil."

Sulh, aynı zamanda İslâm'ın inkişafına zemin hazırlayan en tesirli esas olmuştur. Buna dair en ilgi çekici örnek olarak Hudeybiye Sulhü'nü gösterir.

Fetih Suresi 27. ayette zikredilen "Bundan önce size yakın bir fetih daha ihsan etti" meâlindeki ifadelerden hareketle, Hudeybiye Sulhü'nün manevî büyük bir fetih hükmünde olacağını, sair fetihler için bir anahtar hükmüne geçeceğinin haber verildiğini söyler. Hemen akabinde de, bu barış antlaşmasıyla her ne kadar maddî kılıçlar kılıfına konulsa da Kur'ân-ı Hakîmin bârika-âsâ elmas kılıcının meydana çıktığını, kalpleri ve akılları fethettiğini ifade eder. Bu barış ve umumî sulh ortamında farklı görüş ve inançlarda olan insanların bir araya geldiklerini, kaynaştıklarını, böylesi bir zeminde mehasin-i İslamiye ve envâr-ı Kur'aniyenin bütün inat ve taassubat-ı kavmiye perdelerini yırtarak hükmünü icra ettiğini dile getirir. Gönüllerin fethine kapı aralayan bu barış antlaşmasının en büyük meyveleri arasında bir savaş dehası olarak nitelediği Halid b. Velid ile bir siyaset dehası olarak vasıflandırdığı Amr ibnül-Âs gibi mağlubiyeti asla

kabul etmeyen zâtların İslam saflarında yerlerini almalarını gösterir.

Tıpkı bu örnekte olduğu gibi, günümüz insanlığı için de yapılacak şey, beşeriyetin İslam'ın güzellikleriyle, mehasiniyle yüz yüze getirilmesi olacaktır. Bediüzzaman bu yönde çaba sarf etmiştir ve yaşadığı dönemdeki ağır ve olumsuz şartlara rağmen geleceğe hep ümidle bakmıştır. Şöyle der:

“...İstikbaldeki İslamiyetin kuvvetiyle, medeniyetin mehasini galebe edecek, zemin yüzünü pisliklerden temizleyecek, sulh-u umûmiyi de temin edecek.

“Evet, Avrupa'nın medeniyeti fazilet ve hüda üstüne tesis edilmediğinden, belki heves ve heva, rekabet ve tahakküm üzerine bina edildiğinden; şimdiki kadar medeniyetin seyyiatı hasenatına galebe edip ihtilalci komitelerle kurtlaşmış bir ağaç hükmüne girdiği cihetle; Asya medeniyetinin galebesine kuvvetli bir medar, bir delil hükmündedir. Ve az vakitte galebe edecektir.

...Her kıştan sonra bir bahar, her geceden sonra bir sabah olduğu gibi nev-i beşerin dahi bir sabahı, bir baharı olacak, inşaallah. Hakikat-i İslamiyenin güneşi ile, sulh-u umûmi dairesinde hakiki medeniyeti görmeyi rahmet-i İlahiyeden bekleyebilirsiniz.”

Sulh-u Umumi Projesi Olarak Medresetü'z-Zehrâ

Medresetü'z-Zehrâ, temel hareket noktası olarak Bediüzzaman'ın bir eğitim projesiydi. Din ve bilim disiplinlerinin birlikte okutulmasına yönelik olarak tasarlanmış, kurulması için öngördüğü doğunun fitratına uygun bir yön verme ameliyesi olarak değerlendirebileceğimiz bir projeydi.

Böyle bir projenin gerçekleştirilmesi halinde elbette en büyük faydayı Türkiye sınırları dahilindeki tüm vatandaşlarımız görececek, ülkemize sadece eğitim ve yetişmiş nüfus gücü sağlama açısından değil ekonomik kalkınma ve gelişmişlik düzeyine de azami katkıda bulunacaktır. Ancak böyle bir tablo Bediüzzaman'ın birinci önceliği değildir ve onun hedeflediği doğrultuda vücuda getirilecek bir üniversitenin hedeflerini daraltmaktan başka bir anlam taşımaz. Zira Bediüzzaman'ın Medresetü'z-Zehrâ'ya yüklediği misyon daha kuşatıcı ve evrenseldir.

Öncelikle belirtmeliyiz ki, Bediüzzaman'ın bu projesi bir “Üniversite” projesidir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşanan sıkıntı ve çalkantılara karşı o dönemde Osmanlı'nın ve tüm İslam âleminin merkezi konumunda olarak gördüğü Doğu vilayetlerinde kurulmasını öngörmüş ve kendi ifadesiyle bu üniversitenin kurulması için “55 yıl” çalışmıştır. Emirdağ Lahikası'nda yer alan 20 Ağustos 1951'de Bakanlar Kuruluna ve özellikle dönemin Maarif Bakanı Tevfik İleri'ye hitaben yazdığı mektubunda bu üniversitenin kuruluşu için sarf ettiği çabaları, hedefi, tarzı ve hattâ kurulacağı yerler hakkında bilgi verir:

Ben hasta olmasaydım, ben de o mesele için vilâyat-ı şarkiyeye gidecektim. Ben bütün ruh u canımla Maarif Vekilini tebrik ediyorum. Hem 55 seneden beri, Medresetü'z-Zehra namında Şark Üniversitesi'nin tesisine çalışmak ve o üniversiteyi biri Van'da, biri Diyarbakır'da, biri de Bitlis'te olmak üzere üç tane veya hiç olmazsa bir tane Van'da tesis etmek için, Hürriyet'ten evvel İstanbul'a geldim. Hürriyet çıktı, o mesele de geri kaldı.

Sonra İttihatçılar zamanında Sultan Reşad'ın Rumeli'ye seyahati münasebetiyle Kosova'ya gittim. O vakit Kosova'da büyük bir İslâmî darülfünun tesisine teşebbüs edilmişti. Ben orada hem İttihatçılara, hem Sultan Reşad'a dedim ki: “Şark böyle bir darülfünuna daha ziyade muhtaç ve âlem-i İslâm'ın

*“Evet,
Avrupa'nın
medeniyeti
fazilet ve hüda
üstüne tesis
edilmediğinden,
belki heves ve
heva, rekabet ve
tahakküm üzerine
bina edildiğinden;
şimdiki kadar
medeniyetin
seyyiatı
hasenatına galebe
edip ihtilalci
komitelerle
kurtlaşmış bir
ağaç hükmüne
girdiği
cihetle; Asya
medeniyetinin
galebesine
kuvvetli bir
medar, bir delil
hükmündedir. Ve
az vakitte galebe
edecektir.*

Vilâyat-ı şarkıye
âlem-i İslâmın
bir nevi merkezi
hükümünde,
fünun-u cedide
yanında ulûm-u
diniye de lâzım ve
elzemdir. Çünkü,
ekser enbiya
şarkta ve ekser
hükema garpta
gelmesi gösteriyor
ki, Şarkın
terakkiyatı din ile
kaimdir. Başka
vilâyetlerde sırf
fünun-u cedide
okutturursanız
da, Şarkta
herhalde millet,
vatan maslahatı
namına, ulûm-u
diniye esas
olmalıdır. Yoksa
Türk olmayan
Müslümanlar,
Türk'e hakikî
kardeşliği
hissedemeyecek.
Şimdi bu kadar
düşmanlara
karşı teavün
ve tesanüde
mecburuz."

merkezi hükümündedir."

O vakit bana vaad ettiler. Sonra Balkan harbi çıktı. O medrese yeri istilâ edildi. Ben de dedim ki: "Öyleyse o 20 bin altın lirayı Şark Darülfünununa veriniz." Kabul ettiler.

Ben de Van'a gittim. Ve bin lira ile Van gölü kenarında Artemit'te temelinin atıktan sonra Harb-i Umumî çıktı. Tekrar geri kaldı.

Esareten kurtulduktan sonra İstanbul'a geldim. Hareket-i Milliyeye hizmetimden dolayı Ankara'ya çağırıldılar. Ben de gittim. Sonra dedim: "Bütün hayatımda bu darülfünunu takip ediyorum. Sultan Reşad ve İttihatçılar 20 bin altın lirayı verdiler. Siz de o kadar ilâve ediniz." Onlar 150 bin banknot vermeye karar verdiler. Ben dedim: "Bunu mebuslar imza etmelidirler."

Bazı mebuslar dediler: "Yalnız sen medrese usulüyle sırf İslâmiyet noktasında gidiyorsun. Halbuki şimdi Garplılara benzemek lâzım."

Dedim: "O vilâyat-ı şarkıye âlem-i İslâmın bir nevi merkezi hükümünde, funun-u cedide yanında ulûm-u diniye de lâzım ve elzemdir. Çünkü, ekser enbiya şarkta ve ekser hükema garpta gelmesi gösteriyor ki, Şarkın terakkiyatı din ile kaimdir. Başka vilâyetlerde sırf funun-u cedide okutturursanız da, Şarkta herhalde millet, vatan maslahatı namına, ulûm-u diniye esas olmalıdır. Yoksa Türk olmayan Müslümanlar, Türk'e hakikî kardeşliği hissedemeyecek. Şimdi bu kadar düşmanlara karşı teavün ve tesanüde mecburuz."

Bu mektupta dikkat çeken bazı hususlar üzerinde duralım:

Öncelikle Bediüzzaman'ın Doğu Anadolu'da bir "Darülfünun-u İslâmiye" kurma tasavvurunun Van'da Tahir Paşa konağında kaldığı sırada ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bunu mektubunda zikrettiği "65 yıl evvel" ifadesinden anlayabiliriz. Mektubundan aktardığımız kısmın devamında zikredilen "Yalnız, otuz beş sene evvel Ebuzziya Matbaasında tab' edilen Münazarat ve Saykalü'l-İslâmiye namındaki eserim, elbette Maarif Vekilinin nazarından kaçmamış. Benim bedelime o eser konuşsun" ifadesinden de Medresetü'z-Zehrâ projesinin yazılı olarak ilk neşir tarihinin 1911 olduğunu görüyoruz.

Bu mektubunda Bediüzzaman'ın ilk baştan itibaren, Van, Diyarbakır ve Bitlis olmak üzere üç şehirde birden faaliyet gösterecek bir Üniversite hedeflediğini görmekteyiz. Ancak "Risale-i Nur'un hakaikine çalıştığım gibi ona da çalışmışım" diyerek zikrettiği 55 yıllık süreç içinde yaşanan olumsuz şartları da dikkate alarak "hiç olmazsa bir tane Van'da" kurulmasını istemiştir.

Aynı mektupta Şark Üniversitesi'nin 55 yıl boyunca hiç değişmeyen hedefi ve misyonu şu iki cümleyle ifade edilmiştir:

"Şark böyle bir darülfünuna daha ziyade muhtaç ve âlem-i İslâmın merkezi hükümündedir."

"O vilâyat-ı şarkıye âlem-i İslâm'ın bir nevi merkezi hükümünde, funun-u cedide yanında ulûm-u diniye de lâzım ve elzemdir."

Görüldüğü gibi, iki önemli zaruretten dolayı bölgede din ve fen ilimlerinin okutulacağı bir üniversiteye ihtiyaç vardır:

1- Yüksek düzeyde eğitim ihtiyacı. Yani fen ilimlerinin yanı sıra temel dinî ilimlerin de tedarik edildiği bir eğitim kurumu, cehaleti ortadan kaldıracacağı gibi, bölgeyi bir ilim merkezi haline getirecektir.

"Ulûm-u diniye o üniversitede esas olacak. Çünkü hariçteki kuvvet tahribatı mânevîdir, imansızlıkladır. O mânevî tahribata karşı atom bombası, ancak mânevî cihetinde mânevîyattan kuvvet alıp o tahribatı durdurabilir."

2- Orta Asya'dan Afrika'ya, Uzak Doğu'dan Balkanlara kadar zikredilen

illerin yer aldığı bu bölgenin İslam âleminin merkezinde bulunması. Böyle-
sine merkezî bir konuma sahip bir üniversitede okumak üzere bütün İslam
âleminde gelecek, burada eğitim görecektir Müslüman gençler Türklerle olan
manevî kardeşlik bağlarını pekiştirecekler; ortaya bütün İslam beldeleriyle Tür-
kiye arasında bir teavün, yardımlaşma, dayanışma ve birlik ruhunun ortaya çık-
masına vesile olacaklardır. Böylece “orta şarkta sulh-u umuminin temel taşı ve
birinci kalesi” olacak olan “Şark Üniversitesi” bölge barışına çok ciddi katkılar
sağlayacaktır.

Bediüzzaman, bir diğer mektubunda Ezher Üniversitesi’yle olan mü-
nasebet ve alakasını ifade ettikten hemen sonra, Medresetü’z-Zehrâ projesinin
düşünce dünyasında nasıl filizlendiğine ve ona nasıl bir misyon belirlediğine
dair açıklamalarda bulunur:

“Altmış beş sene evvel Câmîü’l-Ezhere gitmek istiyordum. Âlem-i
İslâmın medresesidir diye, ben de o mübarek medresede bir ders almaya ni-
yet ettim. Fakat kısmet olmadı. Cenab-ı Hak rahmetiyle bir fikir ruhuma
verdi ki: Câmîü’l-Ezher Afrika’da bir medrese-i umumiye olduğu gibi, Asya
Afrika’dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir darülfünun, bir İslâm üniver-
sitesi Asya’da lâzımdır. Tâ ki İslâm kavimlerini, meselâ: Arabistan, Hindistan,
İran, Kafkas, Türkistan, Kürdistan’daki milletleri, menfi ırkçılık ifsat etmesin.
Hakikî, müsbet ve kudsi ve umumî milliyet-i hakikiye olan İslâmiyet milli-

yeti ile **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ** Kur’an’ın bir kanun-u esasîsinin tam inkişafına
mazhar olsun. Ve felsefe fünun ile ulûm-u diniye birbiriyle barışsın ve Avru-
pa medeniyeti, İslâmiyet hakaikiyle tam musalâha etsin. Ve Anadolu’daki ehl-i
mektepe ve ehl-i medrese birbirine yardımcı olarak ittifak etsin diye, vilâyât-ı
şarkiyenin merkezinde hem Hindistan, hem Arabistan, hem İran, hem Kafkas,
hem Türkistan’ın ortasında Medresetü’z-Zehra mânâsında, Câmîü’l-Ezher
üslûbunda bir darülfünun, hem mektepe, hem medrese olarak bir üniversite için,
tam elli beş senedir Risale-i Nur’un hakaikine çalıştığım gibi ona da çalışmış-
ım...”

Ezher Üniversitesi Örneği

Bu iki temel unsurla ilgili Bediüzzaman’ın sıklıkla dile getirdiği somut
örnek tarihi 1000 yıl geçmişe uzanan Ezher Üniversitesi’dir. Hayatı boyunca
neredeyse dilinden hiç düşürmediği Medresetü’z-Zehrâ projesinin isminden
üstleneceği misyona kadar ilham kaynağı olarak niteleyeceğimiz bu üniversite-
nin bazı yönlerine temas edelim.

“Câmîü’l-Ezher gibi bir İslâm dârülfünunu ve büyük üniversitesi olan
Medresetü’z-Zehra’nın “Câmîü’l-Ezher üslûbunda bir darülfünun, hem mek-
tepe, hem medrese olarak bir üniversite” olacağını söyler.

Burada zikredilen “Câmîü’l-Ezher üslûbu” hakkında “Ezher’in bütün
İslam dünyasına açık olması, maddiyat engelini takılmadan bütün talep eden-
lerin buraya devam edebilmesi ve eğitim öğretimin bütün kademelerinin bir-
birinin devamı olarak aynı müessesede görülebilmesi tarzı” yorumu yapılmıştır.

Bediüzzaman, yukarıda da zikrettiğimiz gibi, Medresetü’z-Zehrâ’yı
“Câmîü’l-Ezher’in kızkardeşi” olarak niteler, bir “dârülfünunu mutazammın,”
diğer ifadeyle bir üniversite kapsamında olduğunu dile getirir.

Bu ismin tercihinde yine Ezher kelimesinin tesirinden bahsedebiliriz.
Arapça “Çiçek” anlamına gelen “Ezher” kelimesiyle, yine aynı anlama gelmekle

“Altmış beş sene
evvel Câmîü’l-
Ezhere gitmek
istiyordum.
Âlem-i İslâmın
medresesidir diye,
ben de o mübarek
medresede bir
ders almaya niyet
ettim. Fakat
kısmet olmadı.
Cenab-ı Hak
rahmetiyle bir
fikir ruhuma
verdi ki: Câmîü’l-
Ezher Afrika’da
bir medrese-i
umumiye olduğu
gibi, Asya
Afrika’dan ne
kadar büyük ise,
daha büyük bir
darülfünun, bir
İslâm üniversitesi
Asya’da lâzımdır.
Tâ ki İslâm
kavimlerini,
meselâ: Arabistan,
Hindistan, İran,
Kafkas, Türkistan,
Kürdistan’daki
milletleri, menfi
ırkçılık ifsat
etmesin.

Bediüzzaman'ın "çekirdek gibi bilkuve bir şecere-i tûbâyı tazammun ediyor" şeklinde tavsif ettiği Medresetü'z-Zehrâ, eğitim eksenli bir barış projesidir. Bu projeyi gerçekleştirebilmek onun en önemli hedefleri arasında yer almıştır. Bu projeyi fizikî olarak gerçekleştirmek için sürekli çabalamış, şartları zorlamış ve fırsatları değerlendirme gayretinde olmuştur.

birlikte müennes (dişil) bir kelime olan "Zehrâ"nın tercihi tesadüf değildir. Bu konuda Bediüzzaman'ın "veludiyetine remzen dişî bir kelimeyle sıfatlandırılmak" maksadıyla bir isimlendirmede bulunduğu yorumu yapılmıştır.

Medresetü'z-Zehrâ'nın yine ismiyle alakalı bir diğer önemli nokta, "Medrese" kavramındaki kuşatıcılık ve insanlarca alışıldık oluşudur. Bediüzzaman şöyle der:

"Medrese-nâm melûf ve menus ve cazibedar ve şevk-engiz itibarı olduğu halde büyük bir hakikati tazammun ettiğinden, rağabatı uyandıran o mübarek medrese ismiyle tesmiye."

Yukarıda da aktardığımız ifadelerde ise Bediüzzaman, 20. yüzyılın başlarında "meluf ve menus" olan "Medrese" yerine, aradan geçen 40 yılın ardından hem daha fazla tanınan ve kullanılan "Şark Üniversitesi" ve "Doğu Üniversitesi" ifadelerini kullanması da bize bir ipucu vermektedir. Buradan hareketle isimden ziyade mânânın ön planda olduğu, mânânın ise asıl birleştirici ve bütünleştirici görev üstlendiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Benzer bir yaklaşımı üniversitede belirlenecek eğitim dili konusunda da sergileyebiliriz. Bediüzzaman yine günümüzden bir asır öncesi neşrettiği Münazarat isimli eserinde şöyle der:

"Fünun-u cedideyi, ulûm-u medaris ile mezc ve derc; ve lisân-ı Arabî vâcib, Kürdî câiz, Türki lâzım kılmak."

Görüldüğü gibi seçilen her üç dilin en belirgin özelliği ve önem derecesine göre sıralanmasında temel hareket noktası, projenin hitap ettiği alan için "birleştiricilik" fonksiyonudur.

Sonuç

Bediüzzaman'ın "çekirdek gibi bilkuve bir şecere-i tûbâyı tazammun ediyor" şeklinde tavsif ettiği Medresetü'z-Zehrâ, eğitim eksenli bir barış projesidir. Bu projeyi gerçekleştirebilmek onun en önemli hedefleri arasında yer almıştır. Bu projeyi fizikî olarak gerçekleştirmek için sürekli çabalamış, şartları zorlamış ve fırsatları değerlendirme gayretinde olmuştur. Bu yönde atılan adımları sonuna kadar desteklemiş, projesinin misyonuna yönelik yetkili mercilere ve devlet erkanına teşvik ve tavsiyelerde bulunmuştur. Bütün bunlarla birlikte Nur talebelerine de bu projeyi bilfiil gerçekleştirmeye yönelik görev yüklemiştir. Bundan 100 sene önce neşrettiği Münazarat'ta bu görev şöyle ifade edilir:

"Ey yüz sene sonra gelenler! Şu kal'anın başında bir medrese-i Nuriye çiçeğini yapınız. Cismen dirilmemiş, fakat ruhen bâki ve geniş bir heyette yaşayan Medresetü'z-Zehrâ'yı cismanî bir sûrette bina ediniz."

İlim ve irfan ile cehalet karanlığı ortadan kalkar.

"Vicdanın ziyası, ulûm-u diniyedir. Aklın nuru, fünun-u medeniyedir. İkisinin imtizacıyla hakikat tecellî eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervaz eder. İftirak ettikleri vakit, birincisinde taassup, ikincisinde hile, şüphe tevellüd eder."

Hakikatin tecellî ettiği, himmetlerin pervaz olduğu bir zeminde muhabbet, ittihad ve ittifak ortaya çıkar. Memleketleri, dilleri, gelenek ve görenekleri farklı olsa da aynı potada bir araya gelme, kaynaşma ve dayanışma hasıl olur. Neticede ise, İslam'ın hakkıyla tanınıp yaşandığı bir sulh-u umumî zemini meydana gelir.

Özet

Medresetü'z-Zehrâ, Bediüzzaman'ın İslam toplumlarını birleştirici, dünya barışını sağlayıcı bir eğitim projesiydi. Din ve bilim disiplinlerinin birlikte okutulmasına imkan veren, kardeşlik, dayanışma ilkelerine dayanan proje, bilhassa o coğrafyada yaşayan insanların fitratına uygun bir yön vermeyi amaçlamakta, daha geniş anlamda bir sulh-i umumi misyonunu yüklenmektedir. Bu çalışmada Bediüzzaman'ın Medresetü'z-Zehra projesine yüklediği sulh-i umumi misyonu ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Sulh, Musalaha, Medresetü'z-Zehrâ, Ezher Üniversitesi, Şark Üniversitesi, İslam Âlemi.

*Medresetü'z-Zehrâ,
Bediüzzaman'ın
İslam
toplumlarını
birleştirici, dünya
barışını sağlayıcı
bir eğitim
projesiydi.*

Abstract:

Al-Madrasatu'z-Zahrâ is an educational project by Bediuzzaman with the purpose of uniting Islamic societies and providing the world peace. The project, which is based on the principles of brotherhood and cooperation and enabling the study of religious and scientific disciplines together, aims at specifically giving a direction appropriate to the nature of people living in that geographical area and generally assuming the mission of maintaining the global peace. In this study the mission of global peace ascribed to the project of Al-Madrasatu'z-Zahra by Bediuzzaman is investigated.

Key Words:

Peace, peace agreement, Al-Madrasatu'z-Zahrâ, Al-Azhar University, The Eastern University, Islamic World

